

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

De ipso concionatore, Cap. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

men eodem loco, D. Paulus cum ait: Quod si alij reuelatum fuerit sedenti, prior taceat; videtur significare, dicentem stetitisse, eique sedentem opponere. Quare, vt dixi, communi vsu sedisse, aliquando etiam stetitisse videntur. Hæc autem, quæ in Synagoga olim seruabantur, non multum immutata in Christi Ecclesia recepta sunt, ita vt cum ipsa nascente, & crescente, pariter hic ritus & natus, & adultus sit. De posteriore, verò tempore, quia res ante oculos est, non est quod dicam. De primo illo docet nos Tertullianus, qui recens ab ætate Apostolorum, de ritu, qui tunc maxime in Ecclesia vigerit, nos ignorare non patitur. Cogimur (inquit) ad litterarum diuinarum commemorationem, si quid presentium temporum qualitas, aut præmonere cogit, aut recognoscere, certe fidem sanctis vocibus pascimus, spem erigimus, fiduciam figimus, disciplinam præceptorum inculcationibus densamus. Ibidem etiam exhortationes, castigationes, & censurâ diuinâ. In quibus verbis aperte meminit conuentus, cum ait cogimur, & sacra lectionis, seu recitationis, quæ erât commemoratio diuinarum litterarum; denique sermonis seu concionis, cuius ille erat scopus commone, exhortari, mores formare bonos, deprauatos corrigere, & castigare. Idem ostendit locus ex Sancto Ambrosio, in 1. ad Cor. paulo ante citatus. Sed iam vt distinctius proprios Christiani populi ritus tractemus, ab ipso concionatore, quasi nouum principium de sumamus.

De ipso Concionatore. Cap. II.

Certum est, prædicandi Euangelij munus inde vsque ab origine Ecclesiæ, proprium Episcoporum fuisse, quod ex Actis Apostolicis apparet. vbi propterea Diaconi instituntur, vt Apostoli orationi, & prædicationi instantes sint, & ex Diuo Paulo, vbi se missum dicit ad prædicandum, non ad baptizandum. Ex Dion. quoque Areop. & Apostolicis Constitutionibus perspicue patet, & à nobis infra fusiùs differetur. Et quauis non nisi in sua, cuique Episcopo, diocesi prædicare liceret, tamen illa præcisè temporibus viguit consuetudo laudabilis, vt Episcopi peregrini, ad verba faciendâ, ab eius Ciuitatis Episcopo ad quem diuertissent, inuitarentur. De qua re in Apostolicis Constitutionibus sic habetur. Rogabis Episcopo eum (idest peregrinum Episcopum) vt sermonem habeat apud populum docendi causa. Est enim hortatio & monitio hospitem

Episcopieræ
Concionato-
res.

Act. 6.

1. Cor. 1.

Const. Ap.
1. 2. c. 58.

grata, & mirum in modum utilissima: qui mos videtur ac-
ceptus ex eo, quod dicitur Act. 13. missos à Principibus Syna-
gogæ, qui inuitarent Paulum ac Barnabam, vt si quis esset in
eis sermo exhortationis ad plebem, dicerent. Idem sape le-
gimus obseruatum ab antiquis Monachis, qui hospites ad pios
sermone inuitabant. eumque morem, vt multa alia, Sanctus
Cardinalis Borromeus in Mediolanensi Ecclesia, & decretis &
usu, nostra memoria reuocauit. Addi illud potest, veterem
fuisse ritum, vt Episcopum prædicantem, Diaconi custodi-
rent, quos Euaristus septem esse voluit: Assistebant autem
Episcopo, eumque custodiebant, non quod aliquod periculum
inesset, illique instar Prætorianæ cohortis adessent, sed ad
maiestatem diuinorum eloquiorum indicandam; interimque
vt cauerent, ne quid in populo strepitus, aut turbæ coarretur.
Præter Episcopum, licebat etiam Præbyteris conciones habe-
re. Quod quidem in ijs Ecclesijs, quæ Episcopo carebant,
nullam habet difficultatem. In Africa tamen, coram Episco-
po ne eius quidem iussu mos erat Præbyterum loqui: propter
eaque Possidius in S. Augustini vita narrat, periniquè tulisse
alios Africæ Episcopos, quòd Valerius Antistes Hippo-
nensis, Augustino etiam non Præbytero docendi munus de-
disset. Quam consuetudinem perstringit Sanctus Hierony-
mus his verbis: Pessimæ consuetudinis est in quibusdam
Ecclesijs tacere præbyteros, & præsentibus Episcopis non
loqui, quasi aut inuideant, aut non dignentur audire. Socra-
tes refert, ministerium verbi Dei interdictum Alexandria præ-
byteris, ex quo tempore impius Arrius præbyter sermoni-
bus suis Ecclesiam Dei dilacerauit. Auxentius vir sanctissi-
mus, vt est in historia Concilij Constantinopolitani sub Leone
ad Synodum inuitatus, excusabat se dicens non esse Monacho-
rum docere, sed doceri, & illud munus ijs conuenire, qui ho-
norati Pontificatu essent. Paulatim tamen vt videmus, ab
Episcopis munus hoc Apostolicum ad præbyteros defluxit, vt
iam penè non nisi horum voces è suggestis audiantur. Histo-
ria Tripartita, & Nicephorus narrant, Romæ nec Episcopum,
neque alium quemquam in Ecclesia ad populum verba fecisse:
quod & per se incredibile est, & falsum esse non solum ex Gre-
gorij Magni, & ante eum Magni Leonis homilijs apparet; sed
etiam è ferm. 2. de Resurr. S. Leonis, vbi adijciendum Euan-
gelicæ narrationi sui sermonis officium dicit, quod populus
piæ consuetudinis debitum deposceret, & ex Prudentio, qui

Diaconi Epi-
scopum cus-
todiebant
Euar. ep. 1.

Præbyteri
an docerent.

Hier. epist.
ad Nepot.

Augustinus
de Consensu
lib. 1.

1. 4. c. 39.

1. 12. c. 34.

Gregorius
Magnus

Tri-

Tribunal describit, vnde Deum prædicabat Antistes. Haud vero dubium est Diaconis quoque verbum Dei tractare aliquando fuisse concessum. Notum est ex Apostolorum actis, quanto spiritu & fructu Diaconorum Princeps Stephanus, de Christo Domino disputaret, & plenus gratia, & fortitudine multa signa faceret. Philippus vnus e septem Diaconis propterea in Act. Euangelista nominatur, non quod scripsisset, sed quod prædicaret Euangelium. S. Ignatius ad Philadelphenos scribens Philonem Diaconum laudat, qui sibi in sermone ministrabat; eosdemque monet, vt Episcopo & presbyteris, & diaconis attendant In Epist. verò ad Eronem Antiochiæ diaconum, lectioni (inquit) attende, vt non modo ipse leges noueris, sed etiam alijs easdem interpreteris vt Dei athleta. Præcipue verò hoc munus Diaconi obibant persequutionis tempore in adhortandis, qui propter fidem habebantur in vinculis. Hinc Cyp. in præteritum (inquit) semper sub antecessoribus nostris factum est, vt Diaconi ad carcerem commeantes martyrum desideria, consilijs suis, & scripturarum præceptis gubernarent. Et hæc fortasse est causa, præter aueritatem auferendi thesauros, quos Diaconi custodiebant, cur persequutio acerrime eos infestaretur, quod nimirum ceteros ipsi Christianos sua industria confirmarent. Origeni quoque ante sacerdotium fuisse docendi publice munus permissum Nicephorus narrat, & cum id tamquam numquam ante factum Demetrius Alexandrinus Episcopus reprehenderet, contra esse allatis exemplis, Episcopi responderunt, postea vero res Pontificum, & Conciliorum decretis constituta, quæ in præsentia persequi necesse non est. Dubitari hic potest constituta iam Ecclesia Christiana, sicut supra de vetere quæsiuimus, stantes ne, an sedentes suas conciones antiqui nostri patres haberent. S. Thomas sic ait. Christus docuit sedens, & stans, sedens quidem discipulos Matth. 5. stans autem turbas vt hoc loco, & ideo inoleuit consuetudo in Ecclesia, vt turbis prædicetur stando, Religiosis verò, & Clericis sedendo: cuius ratio est, quia cum prædicatio ad turbas sit quasi ad eas conuertendas, fit per modum exhortationis, sed cum prædicatio ad Clerum sit quasi iam ad existentem in domo Dei, est vt quadam commemoratio. Eadem tradit in c. 5. Matth. quæ tamen, rationem facti magis conuenientem quam probabilem originem habent. Nam sui moris fuisse Christus dixit, sedendo quotidie in templo docere, vbi non solum discipulos, sed etiam turbas docebat. Et sedens docebat de nauicula

Diaconi etiã prædicabant.

Cap. 21.

Cyp. ep. 11.

Diaconi futuris martyribus prædicabant.

l. 5. c. 14.

An Concionator sederet, vel staret.

S. Thom. in Ioan. c. 7.

cula turbas, uti supra diximus, & raro & solum in extraordinarijs quibusdam sermonibus stans aliquando docuit. Ceterum ad populum verba facientes stetisse antiquos concionatores, multa sunt testimonia. Chryf. causa tui presbyter sedet, causa tui rectus stat doctor, laboribus, & afflictione affectus. & Hom. 16. ad pop. Ant. Nisi multam a patribus necessitatem sustinuissem, neque surrexissim, neque locutus fuissim. S. Aug. Nostis fratres quia ad panem ventris, cum labore peruenitur, quanto magis ad panem mentis cum labore statis, & auditis, sed nos eum maiore stamus, & loquimur. In Psal. 32. Adhuc quidem spectatores in theatro forte insanunt, & in sole sedent, & nos si stamus, in ymbraculo stamus. In Psal. 147. Gaudeo tantam esse voluntatem, & voluptatem in veritate verbi Dei, ut studium nostrum bonum, in bono, & de bono vincat studium insanorum currentium in amphitheatrum. Num quid illi, si tam diu starent adhuc spectarent? Hæc quidem significant morem standi fuisse. Adde quod magnus ipse Constantinus, ut in eius vita refert Euseb. cum plurimum deditus esset habendis concionibus, quod suarum esse partium existimaret, imperio suo parentes ratione regere, si qua eo dicente incidisset occasio de Theologia loquendi, in rebus diuinis erecto corpore consistebat, contractoque vultu, & depressa voce, adhibita summa prudentia, & moderatione, presentium animos celesti disciplina, initiare, ac deuouere videbatur. Ceterum ex altera parte idem S. Aug. se aliquando sedisse docet Hom. 20. lib. 50. Hom. Quare loquor? quare hic sedeo? quare uiuo? nisi hac intentione, ut cum Christo simul uiuamus? Ser. 49. de diuersis. Ut ergo vos non diu teneam, præsertim quia ego sedens loquor, vos stando laboratis. Cassio. in Trip. & Niceph. l. 13. cap. 4. verba fecisse dicit D. Chrysostomum in ambone residentem. Existimo tamen utroque modo factum, sed communiorem fuisse morem, ut stantes loquerentur nisi aut senectute, seu infirmitate id non permittente, nam & illud ex Aug. postremo loco allatum, videtur excusatio quod sederet, tamquam præter morem. Quamquam diuersis in Ecclesijs diuersi erant mores, ut Aug. aperte significat de Cath. rud. cap. 13. quem infra locum apponam. Illud præterea hic prætermitti non debet, aliquando non habitos uiua voce sermones, sed per Notarium recitados. Hoc se fecisse D. Greg. his verbis profitetur: Multis vobis lectionibus fratres charissimi, per dictatum loqui consueui; sed quia lascescente stomacho ea, quæ dictaueram, legere ipse non possum, & quof-

In Matth.
hom. 32.

Aug. tract.
19. in Ioa.

Exemplum
Constantini
Magni.
Euseb. l. 4.
c. 29.

Cassio Tr.
l. 10. c. 4.

Sermones per
Notarium reci-
tari solebant
aliquando.
l. 40. hom.
21. initio.

& quosdam vestrum mihi libenter audientes intueor, unde
 nunc a memetipso exigere volo contra meum morem, ut inter
 sacra missarum solemnia, lectionem sancti Euangelij non di-
 stando, sed colloquendo edisseram; sicque excipiat, ut loqui-
 mur; quia colloquutionis vox corda torpentia plusquam ser-
 mo lectionis excitat; & quasi quadam manu sollicitudinis, ut
 euigilent pulsat. Et in prologo earundem homiliarum sic ait:
 inter sacra missarum solemnia ex his, quae diebus certis in
 hac Ecclesia legi ex more solent, sancti Euangelij 40. lectiones
 exposui, & quarundam quidem expositio, assistenti plebi est
 per notarium recitata, quarundam vero explanationem coram
 populo ipse loquutus sum; atque ita ut loquebar excepta
 est. Hic mos non solum habendi, sed & recitandi conciones vi-
 detur fuisse causa, cur S. Augustinus, Psalmum 118. per Sermones
 explicauerit. Nam statui (inquit) per sermones id facere,
 qui proferuntur in populis; quas Graeci homilias vocant. hoc
 enim iustius esse arbitror, ut Conuentus Ecclesiastici non frui-
 dentur Psalmi huius intelligentia, cuius ut aliorum, delectari
 assolent cantilena. In Synodo Vasensi ita decernitur si praesby-
 ter aliqua infirmitate prohibente, per seipsum non potuerit
 predicare; sanctorum Patrum Homilia a Diaconis recitentur.
 Videndum autem est nunc significet se scripto dixisse S. Aug. seu
 Fulgentius Serm. 6. de sanctis, dum ita orditur, quoniam video
 nostras disputationes, graphio ceraque ligari, & nequaquam
 sumus idonei lectitare, adiuuate me ipsum, quae so. intercessu
 vestro, fortasse non lectitare sed dictare legendum sit, quod di-
 xerit quia videbat excipere scripto suas disputationes. Nam
 fuisse morem excipiendi praeter locum ex S. Greg. paulo ante
 eitatum, non raro ostendit S. August. praesertim dum Psalmos
 enarrat, & testatur in eius vita Possidius, & Metaphrastes in
 vita Chryf. & colligitur ex Socrate ubi ut ostendat Attici Pa-
 triarchae Constantinopolitani conciones, nullo in pretio habi-
 tas, neminem fuisse ait, qui eas scriberet. Ex dictis apparet
 priscos concionatores sapissime colloquutione vfos non de scri-
 pto legisse, non raro tamen eorum Sermones lectos fuisse. Pos-
 sunt his addi duo alia primum de modo indicendi silentium,
 Act. 13. dicitur surgens autem Paulus, & manu silentium indi-
 cens ubi Chryf. ait fuisse eum morem Iudaeis quod ex cap. etiam
 19. Actorum potest intelligi ubi dicitur. Alexander autem ma-
 nu silentio postulato volebat reddere rationem populo & cap.
 21. Paulus stans in gradibus annuit manu ad plebem, & magno
 silentio

Syno. Vas.
can. 4.

Scripto sole-
bant excipi
conciones no-
numquam.
Ex Tripa-
list. lib. 11.
6. 2.

Modus indi-
cendi silen-
tium.

silentio facto allocutus est lingua Hebræa, & cap. 12. de Petro, annuens ait eis manu, ut tacerent, narrauit, quomodo Dominus eduxisset eum de carcere. Non tamen S. Chrysol. tantum Iudæis affirmat hunc morem fuisse, quare non mirum si apud alias gentes inueniatur. Porro inter primos Christianos Diaconus voce clara ante sacram lectionem solebat silentium

imperare, ut constat ex Clem. & alibi, ita præcipit: Diaconus
 1. 2. c. 57. et
 1. 8. cap. 11. populum speculetur, ne quis murmure obstrepat, dormitet, aut nutus faciat, oportet enim stare in Ecclesia sapienter, sobrie, & vigilanter auribus ad verbū Domini intentis. S. Chrysol. Hom. 19. in Acta. Stat minister, communis minister alta voce clamat, ac dicit attendamus, & sapius illam vocem clamat. Hæc communis Ecclesiæ est, quam ille emittit, & nullus attendit. Post

illam incipit Lector. Secundum est de salutatione Angelica, quam nunc ante concionem pronunciamus. Cuius instituti ante
 Saluatio An
 gelica ante
 concionem. te B. Vincentium Ferrerium, qui solet præmittere suis Sermonibus, salutetur B. Virgo, Auctorem nullum inueni. Arbitror, esse recens institutum, & inductum forte propter Hæreses in B. Virginem exortas, cum ipsa sit, quæ omnes Hæreses interimere queat. Adde quod in hac oratione mentio fit Incarnati Verbi, cuius mysteria maxime prædicanda sunt, ut Paulus Ti-

Aug. 4. de
 doc. c. 15.
 Chrysol. bo. 3
 de incomp.
 Dei nat. tum monet Hæc loquere, & exhortare. Oratio certe ante concionem semper usurpata fuit, & passim in suorum Sermonum initio S. Patres legimus orationes populi postulare, Nec vero dubitari debet morem inchoandi à signo Crucis esse peranti-

quum. Cum enim dicat Tertull. Ad omnem progressum, atque promotum, ad omnem aditum, & exitum, ad vestitum ad calceatum, ad lauacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quæcumque nos conuersatio exercet, frontem Crucis signaculo terimus, quis ambigat, & concionem auspiciaturos idem fecisse? Corippus quidem Grammaticus Africanus dum versu orationem exequitur, quam Iustinus Imperator ad populum habuit statim ut accepit insignia Imperij anno, ut Baronio placet quingentesimo sexagesimo quinto, hæc canit.

Ipsæ coronatus solium conscendit auitum,
 Atque Crucis faciens signum venerabile, sedit.
 Erectaque manu cuncto præsentē Senatu
 Ore pio hæc ait.